

ואידך, תנא קמא, אינו לומד מהפסוק הזה, משום דשאני לשון כשדים, דקליל, ולפיכך זמן לימודו אינו יותר משלש שנים, אך אין מכאן הוכחה לגבי לימוד התורה שהוא קשה, שגם אם לא הצליח בשלש שנים עדיין יתכן שיראה סימן יפה במשנתו לאחר מכן, עד שיעברו חמש שנים.

ואידך, רבי יוסי, שאינו לומד מהלויים, משום דשאני הלכות עבודה במשכן — דתקיפין. רבים הם (167) שיש להם ללמוד את סדר פירוק המשכן, והעמדת הקרשים והקרסים, והשירה על הקרבן בכלי ובפה, ולפיכך זמן הלימוד שלהם הוא חמש שנים. אבל בלימוד התורה אפשר להווכח בשלש שנים בלבד, שאם לא ראה בהם סימן יפה — שוב אינו רואה!

תנו רבנן: כהן — משיביא שתי שערות, שאז הוא נהיה ל"איש", ועד שיוזקין ולא יהיה בו כח, הרי הוא כשר לעבודה, ומומין פוסלין בו.

ואילו בן לוי — מבין שלשים ועד בן חמשים הרי הוא כשר לעבודה, ושנים פוסלין בו.

במה דברים אמורים שהשנים פוסלין בלויים, באהל מועד שבמדבר. אבל בשילה ובבית עולמים אין הלויים נפסלין אלא בקול, משהתקלקל הקול שלהם ואינם שרים כראוי.

אמר רבי יוסי: מאי קרא שנפסלים בקול?

ב-כד שנאמר [דברי הימים ב ה] "ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד", דמשמע שצריכים הלויים להנעים את קולם,

שיהיו נשמעים כולם כקול אחד.

שנינו בברייתא: כהן עד שיוזקין הרי הוא כשר לעבודה.

ודנה הגמרא: עד כמה, ממתי נחשב הכהן "לזקן" שיפסל לעבודה?

ומשנינן: אמר רבי אלעא אמר רבי חנינא: עד שירתת. שיהיו ידיו ורגליו רועדים מאין כח.

תנן התם [מקואות ח ד]: בעל קרי שטבל, ולא הטיל מים [מי רגלים] קודם שטבל — לכשיטיל מי רגלים אחר טבילתו, יהיה טמא. כי שמא נשאר בפי האמה מעט מהקרי, ויצא עכשיו עם מי הרגלים, ועל ידי כן הוא נטמא.

רבי יוסי אומר: רק בחולה או בזקן הרי הוא טמא כשלא הטיל מי רגלים לפני שטבל, אבל בילד, בצעיר שהוא בריא, הרי הוא טהור אפילו לא הטיל מי רגלים לפני הטבילה. לפי שמתחילה יצא כל הזרע, ולא נשאר כלום בפי האמה.

ודנה הגמרא: "ילד" עד כמה, עד מתי הוא נחשב כילד?

ומשנינן: אמר רבי אלעא אמר רבי חנינא: כל שעומד על רגלו אחת, וחולין מנעלו, ונועל מנעלו ברגל השניה התלויה באויר — עדיין נחשב הוא לילד לגבי הדין הזה.

אמרו עליו על רבי חנינא שהיה בן שמונים שנה, והיה עומד על רגלו אחת וחולין מנעלו

ונועל מנעלו.

אמר רבי חנינא: חמוץ ושמן שסכתנו אמי בילדותי הן שעמדו לי בעת זקנותי שיהיה לי כח כצער.

תנו רבנן: נתמלא זקנו [של כל אדם מישראל, ולא דוקא כהן] — ראוי הוא ליעשות שליח ציבור, ולעשות עבור הצבור את כל צרכיהם. כגון: לתקוע עבורם בשופר, להלקות ולנדות את העבריינים, ולימנות פרנס עליהם, ולירד לפני התיבה בתפילה, וכמו כן, משנתמלא זקנו ראוי הוא לישא את כפיו אם הוא כהן.

מאימתי כשר הכהן לעבודה? משיביא שתי שערות.

רבי אומר: אומר אני שאינו כשר לעבודה עד שיהא בן עשרים.

אמר רב חסדא: מאי טעמא דרבי?

דכתיב "ויעמידו את הלויים מבן עשרים שנה ומעלה לנצח על מלאכת בית ה'".

ואידך, תנא קמא שאינו לומד מהפסוק הזה סבר דלנצח שאני. שמדובר שם בעבודות כבודות שצריכות ניצוח, ולפיכך לא העמידו עליהם אלא כהנים מבני עשרים ומעלה.

ומקשינן: והא האי קרא בלויים הוא דכתיב? שהרי כתוב "ויעמידו את הלויים", והלויים הלא כשרים [בבית עולמים] גם כשהם פחות מבני עשרים, ולמה כתוב שהעמידו רק מבני עשרים?

ומתצינן: הלויים האמורים בפסוק זה

כהנים הם, וכדרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: בעשרים וארבעה מקומות נקראו הכהנים "לויים", שהרי גם הכהנים משבט לוי הם. ומקרא זה הוא אחד מהן שנאמר "והכהנים הלויים בני צדוק", הרי שאף על פי שצדוק כהן היה בכל זאת נקראו בניו "לויים".

תנו רבנן: כתיב בפרשת פסול מומי הכהנים "איש מזרעך לדורותם". מכאן אמר רבי אלעזר: דוקא כהן שהוא "איש", דהיינו שהוא גדול בשנים, אינו פסול אלא אם יש בו מום, אבל כהן קטן הרי הוא פסול לעבודה ואפילו הוא תם!

מאימתי מאיזה גיל כשר הכהן לעבודה? משיביא שתי שערות שאז הוא נחשב ל"איש". אבל עדיין אחיו הכהנים אין מניחין אותו לעבוד — עד שיהא בן עשרים!

ומסיפא דברייתא משמע שרק לכתחילה אין מניחין אותו לעבוד פחות מבן עשרים, אבל בדיעבד לא נפסלה העבודה, ואפילו לא מדרבנן.

ונחלקן הדיעות אליבא דמאן הוא, האי דינא:

איבא דאמרי: הא — רבי היא, דאמר שהכהנים כשרים לעבוד רק כשהם בני עשרים. ובאה הברייתא להשמיענו שאפילו רבי לא אמר כן אלא לכתחילה, אבל שהעבודה תיפסל בדיעבד בפחות מבני עשרים לא אמר, אלא אפילו פסול דרבנן לית ליה.

ואיבא דאמרי: רבי אית ליה שיש פסול מדרבנן בעבודה שנעשתה על ידי כהנים

הוא טהור ואם נגעה הטומאה בגבן הרי הכלי טמא.

נמצא, שהטהור בכלי חרס — טמא בכל הכלים. והטהור בכל הכלים — טמא בכלי חרס.

ודנה הגמרא: **מנחני מילי** שכלי חרס מקבל טומאה על ידי כניסת הטומאה לתוך חללו, ואפילו אם לא נגעה בו?

דתנו רבנן: כתיב [ויקרא יא] "וכל כלי חרס אשר יפול מהם [מהשרצים] אל תוכו, כל אשר בתוכו יטמא". ומשמע שאם נכנסה הטומאה אל תוכו, ואף על פי שלא נגע השרץ בכלי, הרי הכלי טמא.

אתה אומר: אף על פי שלא נגע, או אינו טמא אלא אם כן נגע השרץ בכלי?

רבי יונתן בן אבטולמוס אומר: נאמר "תוכו" לטמא, דהיינו שכלי החרס הטמא חוזר ומטמא את האוכל שנכנס לתוכו, כדכתיב — "כל אשר בתוכו יטמא". ונאמר "תוכו" לטמא, שכלי החרס עצמו מקבל טומאה מהשרץ, כדכתיב "כל אשר יפול מהם אל תוכו". והשתא ילפינן ל"תוכו" מהדדי —

מה "תוכו" האמור לטמא, הרי אף על פי שלא נגע הכלי באוכל שנכנס לתוכו, בכל זאת נטמא האוכל, וכדמפרש ואזיל, אף "תוכו" האמור לטמא, אף על פי שלא נגע השרץ בכלי החרס, בכל זאת נטמא כלי החרס.

והוינן בה: **והתב, ב"לטמא", מנלן** שאף על פי שלא נגע הוא מטמא?

פחות מבני עשרים. והא, ברייתא זו שכתוב בה שרק לכתחילה לא יעבוד כהן שהוא פחות מבן עשרים, **רבנן היא,** החולקים על רבי, ואומרים שהכהן כשר לעבודה משיביא שתי שערות, ורק לכתחילה הוא דלא יעבוד עד שיהא בן עשרים, **אבל דיעבד — עבודתו כשרה.** ובאה הברייתא להשמיענו שאפילו רבנן מודים שלכתחילה לא מניחין אותו לעבוד כשהוא פחות מבן עשרים. ומה שאמרו רבנן שמשיביא שתי שערות הוא כשר לעבודה זה רק בדיעבד.

מתניתין:

כלי חרס שנגעה בו טומאה מבחוץ לא נטמא בכך, אלא אם כן נכנסה הטומאה לתוך החלל של הכלי. ואפילו אם לא נגעה בו כלל, אלא שהיתה תלויה באויר בתוך הכלי גם כן נטמא הכלי. ואילו שאר הכלים אינם נטמאים על ידי טומאה התלויה בחלל הכלי אלא אם כן נגעה בהם הטומאה, בין אם נגעה בפנים בין אם נגעה בחוץ.

נמצא שהטהור בכלי חרס — טמא בכל הכלים.

והטהור בכל הכלים — טמא בכלי חרס.

גמרא:

תנו רבנן: טומאה שהיתה תלויה באויר שבתוך כלי חרס, אפילו לא נגעה בו, הרי הוא טמא. ואם נגעה הטומאה רק בגבו — הרי הוא טהור.

אויר כל הכלים, שהיתה הטומאה תלויה בתוך האויר שבתוכם, ולא נגעה בהם, הרי

ומשום שטומאת המת, הנמצאת באהל, חודרת לתוך חלל הכלי, **הא אם יש צמיד פתיל עליו**, שהכסוי מחובר אליו היטב — **טהור כלי החרס!** לפי שהטומאה אינה יכולה ליכנס לתוך הכלי הסגור. ואף על פי שהטומאה נוגעת בגבו של הכלי, הרי הוא נשאר טהור. ומוכח, שכלי חרס אינו מקבל טומאה מגבו אלא מתוכו.

ותו הוינן בה: **ויהיו כל הכלים מיטמאין מאוירן**, אפילו לא נגעה בהן הטומאה אלא שנכנסה לתוך חללם, **מקל וחומר:**

ומה כלי חרס, שאין מיטמא מגבו, מיטמא מאוירן, כל הכלים החמורים ממנו שמיטמאין מגבו, אינו דין שמיטמאין מאוירן?!

ומשנינן: **אמר קרא בכלי חרס "תוכו"** למעט: **תוכו של זה, ולא תוכו של אחר.** ששאר הכלים, מלבד כלי חרס, לא נטמאים על ידי טומאה הנכנסת לתוכו של הכלי מבלי שתיגע בו.

ומקשינן: **והני "תוכו", הא כבר דרשיננהו להו, ששני "תוכו" נאמרו. האחד, לגופו ללמד על כלי חרס שטמא על ידי תוכו. והשני, ללמד ממנו בגזירה שוה, כדאמרינן: "נאמר תוכו לטמא ונאמר תוכו ליתמא."** ואם כן, לא נשאר "תוכו" מיותר כדי למעט "תוכו של זה ולא תוכו של אחר"?

ומתרצינן: **ארבעה "תוכו" כתיבי. כלומר, שכל אחד משני ה"תוכו", יש בו שתי**

ומשנינן: **אמר רבי יונתן: התורה העידה על כלי חרס שנפל לתוכו שרץ, שכל האוכל שבתוכו נטמא. שהרי כתוב "כל אשר בתוכו יטמא", ואפילו היה כלי החרס מלא גרגירים קטנים של חרדל, נטמא כל החרדל.**

ומוכח, שאף על פי שהכלי חרס אינו נוגע אלא בגרגירים הסמוכים לדפנותיו, בכל זאת טמאים כל הגרגירים, כיון שנכנסו לתוך חללו של הכלי חרס הטמא. (168)

ואם כן מוכח, ש"תוכו" האמור ב"לטמא" משמעו שאף על פי שלא נגע הכלי חרס באוכל שנכנס לתוכו נטמא האוכל מחלל הכלי.

אמר ליה רב אדא בר אבהה לרבא: ויהא כלי חרס מיטמא מגבו, שאם נגעה טומאה בגבו של כלי החרס יהא כלי החרס טמא מקל וחומר: ומה כל הכלים, שאין מיטמאין מאוירן, שאם לא נגעה בהם הטומאה אלא שנכנסה לאויר לתוך חללם לא נטמאו הכלים, הרי הם מיטמאין מגבו, שאם נגעה בהם הטומאה, ואפילו מבחוץ, נטמאו הכלים. כלי חרס, החמור שמיטמא מאוירן, אפילו לא נגעה בו הטומאה, אינו דין שיטמא [שיקבל טומאה] מגבו?!

ומשנינן: **אמר קרא בכלי הנמצא באהל המת "וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו" — טמא הוא.** ודרשינן מ"פתוח", **איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו? כלומר, שפתחו גורם לו טומאה, הוי אומר זה כלי חרס, שנאמר בו שמקבל טומאה משרץ שנכנס לתוכו. וכי אין צמיד פתיל עליו, כשאינו**

כה-א